

Că-i blăstăm de la mândruță

De la ei inimuță.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliște de Sus.
De la Ioana Iuga, 60 ani, 1969.

1704.

Hei, tu, mândriorule,

Arde-ț-ar pana la clop

Cum arde bradu pe foc:

Bradu arde, sar scânteii -

Eu nu văd ca ochii tăi.

Ochii tăi îs ptiatră scumpă -

Strălucesc ca roua-n luncă,

Ochii tăi îs ptiatră albă -

Strălucesc ca roua-n iarbă.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliște de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1705.

Inimioară cu dor mult

N-ai la nime crezământ,

Zi și noapte tot oftezi,

De cine ți-i dor nu-l vezi.

Inimioară cu dor mare

N-ai la nimenea crezare,

Inimioară cu dor greu -

Te pot crede numa eu.

Colecția ION VANCEA, Sârbi.

De la Ion Lupu, 72 ani, 1976.

1706.

Două doruri sunt cum sunt -

Unu nu-mi iese din gând,

Două doruri fac ce fac -

Unu nu-mi iese din cap.

Decât cu dor, cum trăiesc,

Mai bine moartea-mi voiesc,

Decât să trăiesc cu dor

Mai bine pe mâni să mor.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliște de Sus.

De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1707.

Dorule, gândești că vezi -

Numa lângă mine șezi,

Dorule, gândești că știi -

Numa lângă mine vii.

Vine doru, n-am ce-i da -

Numa de l-oi săruta,

Vine doru, n-am ce-i vinde -

Numa-n brață l-oi cuprinde.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliște de Sus.

De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1708.

De-ar si doru vânzător

M-aș face neguțător

Ș-atâta l-aș neguța

Până când l-aș cumpăra,

IULIANA BĂNCESCU

Tămăduirea vrăjitoarelor în viziunea bisericii creștine (II)

(Continuare din nr. 4-5)

Tipurile de relații create între descântătoare și bolnav sunt, însă, altele. Ea îi propune acestuia un nou mod de cunoaștere, a cărei veridicitate nu poate fi demonstrată de bolnav, prezentându-i-o ca pe o realitate transcendentă, misterioasă. Bolnavul este, de fapt, antrenat într-un joc, ca și în cazul artei, cu deosebirea că descântătoarea încearcă să-l convingă despre realitatea și cauzalitatea reală și rațională a acestei lumi.

Puține sunt cazurile în care descântătoarele sunt cinstite. Majoritatea cunosc înșelăciunea artei lor și încearcă să facă ceea ce Ohmann considera că e propriu literaturii: să inducă celui alt senzațiile și trăirile pe care practicanța nu le are. Mijloacele prin care descântătoarea realizează acest lucru țin de arta de a folosi și de a rosti cuvântul (fluxul continuu, cadențat al vorbirii, rostirea șoptită a vorbelor, armonia fonică a versurilor etc), de complexitatea ritualului și seriozitatea cu care este îndeplinit, de gestică rituală, de atragerea pacientului în îndeplinirea de către el

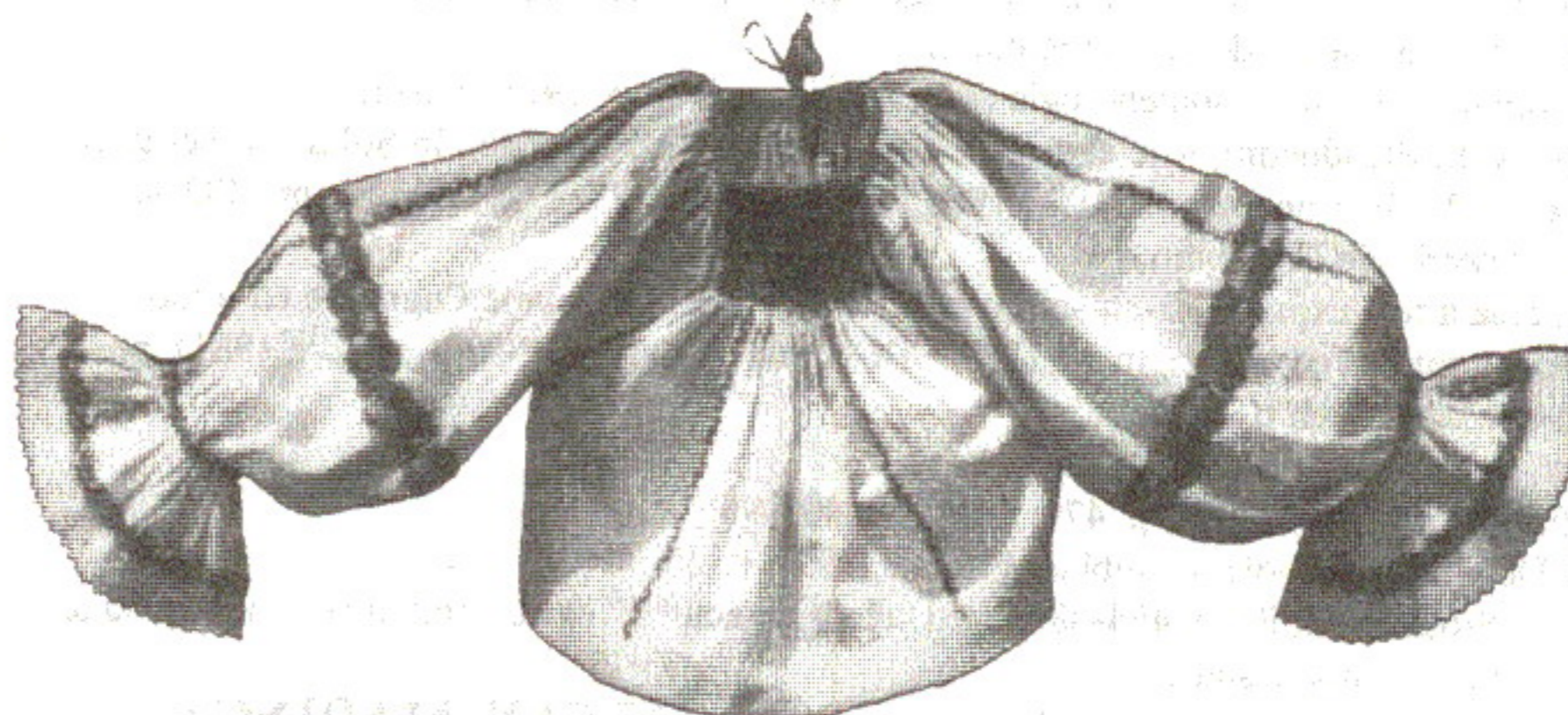

Foto: Ortansa Dogaru - Cămașă de Lăpuș

a unor anumite categorii de acte magice și nu în ultimul rând, de misterul pe care vrăjitoarea îl menține în jurul persoanei sale, al ritualului, al forței care o ajută. Odată pătruns în această lume, descântatul, această artă a cuvântului și gestului, poate provoca dereglări psihice reale, ca și vindecarea de boală bazată pe autosugestie. Prima responsabilă de urmări este, desigur, descântătoarea, care, dacă i s-ar cere socoteală de nereușita descântatului sau de consecințele sale nefaste, va ști întotdeauna să dea vina pe intervenția celui rău, pe necredința bolnavului sau pe incorectă aplicare practică a sfaturilor ei de către acesta.

Revenind la constatările noastre, trebuie să spunem că, ajunsă la deprinderea păcatului, descântătoarea se află într-un stadiu considerat drept foarte periculos de Părinții ortodocși, căci următoarea treaptă este deznădejdea, apoi sinuciderea. Explicația acestora din urmă ar consta în faptul că, pe tot parcursul evoluției păcatului, conștiința nu este cu totul adormită sau amăgită, ci descântătoarea a acționat împotriva îndemnurilor ei, nemaiputând să se lase de păcat, după ce acesta a reușit să se înrădăcineze mai bine și să devină obișnuință, cu timpul. De multe ori descântătoarele, mai ales cele care au reușit să se rupă de păcat și să se întoarcă la biserică și la Dumnezeu, ne-au mărturisit muștrările de conștiință neîncetate, pe care le au chiar și după părăsirea păcatului, regretul că s-au rupt de Dumnezeu, că s-au aliat cu diavolul dușman, de unde, înaintea întoarcerii la credință, le frământau gândul deznădejdii de mila și ajutorul lui Dumnezeu și cel al sinuciderii, care le-ar face să piardă amândouă viețile, și pe cea vremelnică și pe cea veșnică. Trăirea în lumea aceasta spirituală întoarsă, socotită drept bună de practicanți,

*Cel bun iartă,
Cel milostiv șterge păcatu,
Cel neștiutor îl uită.*

aduce după sine mai multe consecințe remarcate de toți cercetătorii practicilor magice, dar insuficient explicitate, cel puțin dacă facem referire la descântecul românesc. Prin trăirea ei, descântătoarea se izolează de lumea reală, de unde și izolarea ei spațială; ea locuiește fie la marginea satului, fie într-o casă izolată, fie singură undeva. Dacă nu se manifestă astfel, izolarea ia, cel puțin, forma misterului: "știe ea, baba, ce știe..." Această izolare este și o consecință a inițierii. Descântătoarea deține puteri magice, misterioase, necunoscute altora. Cunoaște adevăratele cauze ale bolii, știe ierburile de leac și a învățat să le folosească. Cunoaște numele demonilor, pe care îi poate chema sau alunga, doar prin simpla rostire a cuvintelor. Este inițiată în tainele lumii nevăzute nu numai de un om, ci și de spirite.

Nu este de mirare faptul că unele descântătoare ajung demonizate în sensul cel mai creștin al cuvântului. După unele mărturii, le chinuiesc diavolii pentru că nu vor să facă tot răul pe care l-ar voi aceștia. Sau, văzând diavolii că, dacă stau în exteriorul trupului lor, nu pot să facă destul rău, intră în descântătoare și o chinuiesc, nădăjduind ca măcar sufletul ei să-l dobândească. De asemenea, există și diavoli trimiși la unii oameni pentru "a-i convinge" să primească darul descântatului și îi chinuie, pentru că întâmpină opoziție. Numai Dumnezeu poate să cunoască întregul meșteșug al lucrării diavolești care se face prin descântătoare. Oricât ar înainta cercetătorul în studiul acestui tip de fenomene, o cunoaștere exhaustivă a lor este, practic, imposibilă, și aceasta nu numai din pricina interdicției de a dezvălui descântecul sau tabu-urile existente, care, în lumea contemporană nu mai constituie un domeniu de nepătruns, ci, mai cu seamă, din cauza imposibilității cunoașterii totale a lumii spirituale în care acționează și crede descântătoarea. Aceasta este subiectivă și diferită de la o persoană la alta, până la contrariu uneori. Există, totuși, un fond de valori comune, datorat păstrării descântatului prin transmiterea darului, deci provenienței sale dintr-o tradiție proprie unei arii teritoriale mai largi, în care se respectă sau se resping o serie de valori culturale, morale, estetice, curative, etc. Chiar și atunci când cercetarea ar fi participativă, adevărul rezultatelor ei este totuși parțial, observația și experiența purtând amprenta subiectivității cercetătorului, care nu este pe deplin integrat în tradiția zonei respective și este suspectat mereu ca profan și străin. Ceea ce se poate face însă în mod obiectiv este consemnarea faptelor și interpretarea lor în conformitate cu tâlcuirea dată de insideri, care rămâne cea mai obiectivă.

În privința dezvăluirii secretului textului și ritualului este de remarcat faptul că, de multe ori, descântătoarele contemporane o fac din dorința de a deveni celebre, încălcând astfel o interdicție foarte veche, pe care se bazează eficacitatea ritualului. Este și acesta un semn al desacralizării artei lor, a reconversiei ei de la ritual la spectacol. În mod obișnuit, practica descântatului nu este calificată drept magie neagră, ci, în vechime, era un ritual curativ, care a stat la baza medicinei actuale. Martoră în acest sens stă și împărțirea operată de S. Fl. Marian în rândul ritualurilor magice populare românești în vrăji (magie neagră), farmece și descântece. Majoritatea tratatelor consultate înclină către această clasificare, considerând descântatul drept un tip de magie inofensivă, curativă.

În societatea contemporană însă, unde medicina are prestigiu mai mare decât descântatul, acesta s-a specializat în sensul dobândirii unor conotații magice mai accentuate, care îl fac să încline către magia neagră. Aprecierea în acest mod a obiceiului este o consecință a accentuării diferenței dintre știință și magie și, nu în ultimul rând, o consecință a poziției categorice pe care o are Biserica față de acest fel de practici.

Prima mărturie am luat-o chiar de la unul dintre informatorii noștri. Dar ea se regăsește în credința tuturor descântătoarelor, în atitudinea lor aparent indiferentă față de Dumnezeu, de care, totuși, le este frică. Această atitudine există cu atât mai mult la cei care cred cu adevărat că fac bine (puțini la număr). Aceștia mărturisesc că, dacă ar ști că există ceva rău în arta lor, că e păcat, ar părăsi-o, de frica pedepsei divine. O consolare a descântătoarelor este însă faptul că, cel puțin pe moment, ar face bine unui om, eliberându-l de suferință. În ce este mai mult decât atât, chiar și descântătoarele lasă judecata la atitudinea lui Dumnezeu.

Iată și mărturia lui Butoianu Gheorghe, din Săcele:

"O babă din Strojineț avea lapte de la vaca ei ca de la zece vaci. O femeie a rugat-o

Ș-atâta l-aș târgui

Până când l-aș celui.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1709.

M-o făcut maica să-mi siu

Un sir albu de sansiu,

Un sir albu și plin bine -

Poate-mă ibdi oricine,

Un sir albu și plin tare -

Poate-mă ibdi oricare

Și sărac și gazdă mare.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1710.

Auzit-am, auzit

La Bârsana este-un rât

Cu iarbă de despărțit -

Eu m-am dus și n-am găsit.

De-am si marsă cu mândru

Poate-am si găsit rātu,

De-am si marsă cu badea

Poate-am si găsit iarba.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1711.

Vine mândru și mă-ntreabă

La fereasta de uiagă:

- Mai ibdi-ne-om, mândră

dragă?

Întreabă prin tămâiță:

- Mai ibdi-ne-om, coconiță?

Eu îi spun pân busuioc

Că nu ne-om ibdi deloc,

Eu îi spun pân măieran

Că nu ne-on ibdi șohan.

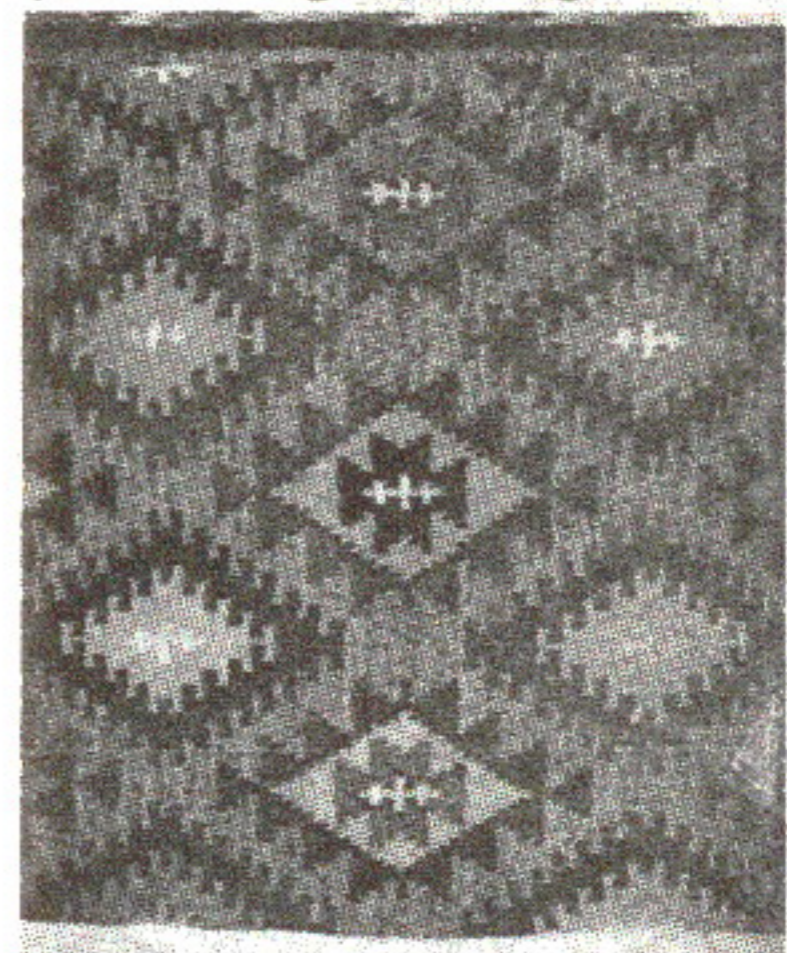
Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1712.

Auzit-am eu asară

C-or ieși domnii pe țară

Ș-or tăie fagii și ciungii -

*Mai de folos îți este cel ce te vorbește de rău
Decât cel ce te laudă.*

Și s-or despărți tăt dulcii,
Ș-or tăie ciungii și fagii
Și s-or despărți tăt dragii.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1713.

Auzit-am, mândruț, eu
Că te ține mă-ta rău
Pântru ce te ibdesc eu.
Spune-i, mândruț, mâne-ta
Să te ție cât de bine
Că n-oi mere după tine,
Să te ție cum a vré
Că după tine n-oi mé.
Noi, mândruț, ne-om lua atunci
Când a face plop nuci
Și rătita mere dulci,
Când a face plop pere
Și rătita dișinele
Și-i mânca, mândruț, din ele -
Poate nici atunci n-oi mere.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1714.

Du-te, mândruț, și mă lasă,
Fă-i voia mâne-ta-n casă
Să nu moară mânioasă:
Mânioasă de-a muri
Nu s-a puté hodini.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1715.

- Cine bate oare la fereastra mea?
- Eu-s, mândră dragă,
Nu te speria.
- Cine bate oare la ușa din dos?
- Eu îs, mândră dragă,
Vin' și mă năpoști!
- Nu pot, bade dragă,
Nu te pot lăsa,
Mama nu voiește
Ca să fiu a ta;
Nu pot, bade dragă,
Nu pot, bade-al meu,
Mama nu voiește
Tu să fii al meu!
- Mă duc, mândră dragă,
Mă duc și mă-nnec!
- Du-te, bade dragă,

să-i îndrepte și ei vaca. Baba a luat unt de la vaca ei și de la a femeii și l-a aruncat în apă. La untul babei s-au adunat o mulțime de șerpi, șopârle, viermi, dihanii și-l trăgeau, dar la al femeii numai peștișori de apă.

- Vezi, zicea baba, așa au să tragă la mine șerpii pe lumea cealaltă. Dacă vrei să pățești tot așa, ți-oi face.

Femeia n-a vrut.

Cred că v-ați dat seama de morală: poți să modifici opera lui Dumnezeu prin farmece, prin vrajă, dar pe lumea cealaltă vei fi pedepsit pentru faptele făcute. Să nu apelați niciodată la vrăji, dragii moșului. De multe ori însuși Dumnezeu ori sfinții trimit bolile ca pe niște mesageri negri, la fel cu moartea, omului care păcătuiește". Deși au în minte foarte clară diferența dintre magie și religie, muștrările de conștiință îi îndeamnă pe unii descântători să se scuze, dacă nu cu acțiunea în numele sănătății bolnavului, cel puțin cu faptul că ei nu sunt vrăjitori, ci doar descântători, și aceasta cu toate că practicile le întăresc apartenența la magia neagră, mai mult decât la inofensivele ritualuri curative.

În cercurile de care ne ocupăm, apelul la magie este privit ca ultimul refugiu și singurul eficient, uneori după constatarea nereușitei mersului la biserică, rugăciunilor și a practicilor creștine. Aceasta din pricina necredinței și superficialității cu care se roagă omul, dar și pentru că pricina bolii este considerată a fi una magică, ce se pretează, mai curând, tratamentului prin descântec sau vrajă decât celui creștin.

Am remarcat la informatorii noștri și cercurile apropiate lor o tendință de fetișizare a lumii, credința în magia contagioasă (că un lucru vrăjit le poate transmite o putere malefică), în faptul că pricina suferinței lor sunt dușmanii, iar nu propriile păcate, așa cum spun creștinii. De asemenea, ei sunt cuprinși de deznădejde în fața suferinței, neavând atitudinea senină a creștinismului, care o consideră un mijloc pedagogic, pentru a nu mai greși, o cale a progresului spiritual și a apropierei de Dumnezeu, un mijloc de ispășire a păcatelor și de dobândire a mântuirii și fericirii veșnice, în împărăția lui Dumnezeu.

Poate că și ideile creștine vor fi contestate de unii necredincioși, așa cum au fost contestate și cele referitoare la lumea magică, pe temeiul imposibilității de a verifica, în mod palpabil, realitatea lumii de dincolo, însă roadele benefice pentru spirit ale suferinței răbdate creștinește se văd încă din lumea aceasta: bucuria sufletească (considerată de creștinism drept roadă a Duhului Sfânt), credința în Dumnezeu, nădejdea și iubirea (altă roadă a Duhului Sfânt și virtute teologică) lui Dumnezeu și a aproapelui.

Să revenim însă la povestirea informatoarei noastre Țapu Nina, din Săcele, Brașov: "Odată am participat la un descântec făcut de prietena mea și de încă două vrăjitoare. Era un descântec de scoatere a argintului viu. Femeia care venise la vrăjitoare suferea de mai bine de doi ani pentru că cineva rău-voitor îi îngropase în grădinița din fața casei o pungă cu argint viu. Mereu îi era rău, ba chiar a fost internată la nebuni, cu toate că ea era sănătoasă, dar din cauza argintului avea crize de nebunie. Toți din familia ei se certau mereu, frații se băteau și ea mai avea puțin și divorța de soțul ei.

Femeia a mers pe la mănăstiri, a dat bilete și s-a rugat pentru binele familiei ei, dar tot degeaba. Până la urmă, o prietenă a dus-o la vrăjitoarea de care vă vorbesc. Atât de puternic a fost argintul și atât de adânc băgat în pământ, încât a fost nevoie de puterile a trei vrăjitoare. Acestea au spus următorul descântec, cu speranța că va avea leac mai puternic decât orice alt descântec (urmează textul-n.n.).

Argintul viu descântat se bea de lecuit de cel bolnav și se ține următoarea dietă după ce s-a băut: să nu mănânce sărat, piperat, ardeiat și acrime în timp de trei zile; în schimb, poate bea rachiu și mânca bucate dulci, cu totul fără sare.

Femeia a spus că, în ziua când a terminat de făcut tot ce i-au spus vrăjitoarele, a văzut ridicându-se din mijlocul grădiniței un praf auriu. I se părea că ieșea din pământ, ceea ce așa și era, pentru că praful era chiar argintul viu, care pleca în altă parte. De atunci femeia s-a simțit foarte bine și cei din familia ei nu s-au mai certat ca înainte. Vrăjitoarele i-au spus că doar cu ajutorul credinței ei au reușit s-o lecuiască. Dacă ea nu ar fi crezut în puterea vrăjilor, argintul ar fi intrat și mai

*Păcatul se iartă
Dar nu se șterge.*

adânc în pământ, odată cu zicerea descântecului.

Mulți oameni se vaită că au fost fermecați cu argintul viu, dar puțini sunt cei care apelează la vrăji pentru a li se desfăce vraja".

Informatoarea noastră Florentina M. din București ne-a relatat o întâmplare oarecum asemănătoare. Era căsătorită cu un bărbat care trăise mai înainte cu o femeie și avea împreună cu aceasta un copil. Această femeie a apelat, din invidie, la o descântătoare, care i-a trimis argintul viu Florentinei, iar ea zăcea foarte bolnavă. Un călugăr de la Cernica i-a spus exact numele și adresa descântătoarei. Ea a mers într-o zi la aceasta și a rugat-o să nu o lase să moară, ci să-i desfăcă făcătura. Femeia s-a înduioșat și i-a spus să intre în casă, dar să nu se sperie de ce i se va întâmpla.

A așezat-o lângă o masă pe care stătea un borcan gol și a început să descante. În vreme ce rostea descântecul, fusta i se mișca, ca și cum ar fi purtat-o cineva, iar Florentina simțea ca o gheară pe piept. Borcanul se umplea încetul cu mercur, iar când a fost plin, ea a devenit sănătoasă. La puțină vreme după aceasta însă, s-a îngrășat foarte mult.

Prin practicile magice omul se simte stăpân atât pe lumea de aici, cât și pe cea de dincolo. Creștinismul îi recomandă umilința, smerenia, rugăciunea, practica virtuții și lupta cu păcatul până la biruință (biruință care, spun sfinții, aparține tot lui Dumnezeu, lui Hristos, care, ca om, a biruit în mod desăvârșit păcatul în sine însuși, apoi a biruit iadul, la pogorârea Sa acolo și moartea, prin înviere). Prin cuvinte magice omul poruncește duhurilor să plece. Se simte suveran. Se înalță, deci cade în mândrie. Crede că biruiește prin puterea sa (e drept, transmisă de la alt om). Face ce vrea, schimbă întorsătura lucrurilor. De fapt, schimbă voia lui Dumnezeu. și aceasta este o formă de răzvrătire luciferică, ce-și are originea în păcatul ce a dus și la căderea îngerilor: mândria.

Conștiința damnării artei lor îi urmărește încă și pe descântătorii vremurilor noastre: "Descântecul ne ajută să întoarcem în favoarea noastră destinul, soarta, dar, în același timp, prin farmece, noi ne aliem cu diavolul. Oamenii care și-au vândut sufletul diavolului se chinuiesc grozav când mor. Fiecare ar trebui să-și lase

Foto: Felix Săteanu - Motive ornamentale pe covor

soarta în mâna norocului și a lui Dumnezeu", spune descântătoarea Țapu Nina din Săcele. În privința răbdării în necazuri îndeamnă și Părinții: "Iarăși vă scriu să nu vă temeți de boli, chiar dacă le veți purta viața întreagă. Dacă Dumnezeu este în permanență prezent, de ce să ne neliniștim? În El trăim și ne mișcăm. În brațele Lui suntem ținuți. Respirăm întru Dumnezeu. Suntem înconjurați de Dumnezeu, îl simțim pe Dumnezeu. Ne hrănim cu Dumnezeu în Sfintele Taine. Oriunde te întorci, oriunde privești, peste tot este Dumnezeu: în cer, pe pământ, în adâncuri, în pomi și în pietre, în mintea ta, în inima ta. Prin urmare, să te vadă oare Dumnezeu că suferi? Spune-I Lui durerile tale și vei vedea câtă mângâiere o să ai, vei vedea vindecare nu numai a trupului, ci și a patimilor sufletului". (Gheron Iosif, Mărturii din viața monahală, I, Editura Bizantină, București, 1995, p. 147)

În rândul descântătoarelor, opiniile sunt împărțite. Unele cred mai mult în puterea artei lor, altele au conștientizat că deasupra acesteia este puterea lui Dumnezeu, de a cărui pedeapsă nu se poate scăpa. Ana-Maria Szedlak din Vișeu de Sus ne-a povestit despre o vrăjitoare a locului care nu a putut muri decât după ce și-a cerut iertare de la toți vecinii cărora le făcuse rău, mergând pe genunchi, căci altfel nu mai putea să meargă. Se spune că aceștia, din milă, au iertat-o, cu excepția unei singure femei, căreia îi omorâse copilul în pânțece. Dar chinurile vrăjitoare erau

Unde-i râul sec,
M-oi lăsa eu dară
De făptura ta
Că mă ceartă mama,
Mama și tata!

- Mă duc, mândră dragă,
Mă duc și mă-nsor!

- Du-te, bade dragă,

Unde-i satu gol.

Colecția ION VANCEA, Sârbi.

De la Ion Lupu, 72 ani, 1976.

1716.

Decât cu argintu-n ladă

Și cu urâta pe vatră

Mai bine cu lada goală

Și cu frumușica-n poală.

Suta stă pe fundu lăzii -

Muta șede-n fundu cășii,

Muta se plimbă pân casă

Și mă tăt cheamă la masă:

- Du-te, mută, c-am mâncat -

Când te văd m-am săturat.

Colecția ION VANCEA, Hoteni.

De la Gheorghe Hotea, 46 ani, 1978.

1717.

De când te-ai dus, măi badiță,

Eu n-am ieșit la uliță

Numa până la portiță,

M-am uitat în sus și-n jos -

De-am văzut un om frumos,

Om frumos fără măsură,

Numa nu-i a ta făptură.

Colecția ION VANCEA, Vadu Izei.

De la Anuța Fodoruț, 50 ani, 1972.

1718.

De-ar si mândru unde-i luna

L-aș vedé întotdeauna,

D-așé mândru-i pe pământ

Și nu-l văd, numa mi-i-n gând.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.

De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1719.

Măi mândrule, gură ré,

Cătă mine-ai zîs aș'

Că tu la hâda nu-i mé.

Mie, badiță, mi-o spus

Florica cé din sus -

Ș-asară-acolo te-ai dus,

Florica cé din jos

Că ș-asară-acolo-ai fost,

Pe patu cu perina

Alătura cu hâda

Și-o hrănei cu bombonele

Ș-ai dat foc inimii mele.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.

De la Anuța Iuga 58 ani, 1969

1720.

Bătrânit-am, mândră, eu,
Străjuind prilazu tău;
Și tu, mândră, -i bătrâni
Bătând masa cu bobdii,
Ulițele cu ochii

Să mă vezi când oi vini.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1721.

M-o mânat mama la moară
Să culeg mohor în poală
Să-i dau mândrului să moară,
Ori să moară, ori să pteie,
Ori să vie să mă ieie,
Ori să pteie, ori să moară,
Ori să mă ibdească iară.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1722.

Frunză verde de căline
Nu crede-n feciori, ca-n câne,
Că cânele te-a mușca
Și iară ti-i vindeca;
Mușcătura de fecior
Nu se vindecă ușor -
Până-i lume ești cu șor.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1723.

Mândruț, de hădile tale
N-am pe unde-m fa' cărare:
De mi-o fac pe lângă râu
Ș-acuale hăde mi-o știu,
De mi-o fac pe lângă apă
Ș-a tale hăde mi-o calcă.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1724.

Mamă, pretinile mele
S-o grăit asară ele
De-or puté - m-or sui-n stele,
Din stele - cenușă-n drum
Să mă facă sopon bun
Ele să se soponească,
Mândru meu să le ibdească.
Batâr cât s-or soponi
Mândre ca mine n-or si,
Mândru meu nu le-a ibdi.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus.
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1725.

S-o dus popa la pădure
Cu-un topor și cu-o săcure,

așa de mari, încât după mai mult timp și femeii i s-a făcut milă și a iertat-o. Abia atunci a putut muri.

În zona Botoșanilor se spune că pe vrăjitoare nu le primește pământul și de aceea, oricât s-ar chinui, ele nu pot să moară. Trebuie să le dezlege de păcate un preot și să le citească și rugăciunea de dezlegare a pământului. De asemenea, se spune că dacă o vrăjitoare este dezgropată, la șapte ani de la înmormântare, oasele ei sunt negre, sau rămâne o parte a corpului neputrezită, emanând miros urât.

Există și cazuri de vrăjitoare "creștine". Credința lor este amestecată cu multe superstiții sau erezii, care o fac să nu mai fie plină de lumină, de nădejde, ci tenebroasă, sumbră, necurată în sensul creștin al termenului. În textele lor, ele folosesc rugăciuni din molitvelnic sau altele, specifice ritualului pe care îl profesează, cu scopul de a deveni credibile în fața pacienților, nu de a-i aduce pe oameni la Dumnezeu sau de a-i ierta și vindeca de păcate, cum este în tradiția Bisericii. În ritual folosesc lucruri sfințite (crucea, aghiazma, bucăți de veșminte preoțești, chiar și sfântul potir), dar le profanează prin invocarea puterii diavolești (aceste obiecte sunt considerate ca deținătoare a unei mai mari forțe spirituale, care ar avea rolul de a spori eficiența descântecului; de aceea sunt utilizate) sau amestecarea cu fecale umane sau animale, cu alte ingrediente care fac să li se șteargă sfințenia și să devină momeli prin care oamenii sunt prinși în cursa demonilor.

Apelul la magie nu constituie un fapt izolat de contextul social, cultural, al vieții comunitare. Magia încearcă să asimileze din acest conglomerat tot ceea ce i-ar putea afecta credibilitatea și prestigiul, tinzând să acapareze tot mai mulți oameni, de la cei mai învățați, până la cei mai needucați, de la cei mai buni până la cei mai răi. Apelul la magie și la practicanții acesteia se face pentru însănătoșirea de boli, pentru reușita unei afaceri, găsirea unui lucru pierdut, pentru noroc la bani sau în dragoste, pentru dezlegarea cununiilor sau a farmecelor etc.

De multe ori, la noi, cei care fac apel pentru prima dată la actele magice sunt oameni care întâmplător trec printr-o astfel de nevoie, de obicei creștini formalști și necunoscători nici ai lumii magiei, oameni care caută cu orice preț izbăvirea dintr-o situație-limită în care au ajuns, fără a afla scăpare în altă parte. Datorită acestui statut al lor, ei sunt nepregătiți, din punctul de vedere al magicianului, să primească darul izbăvirii.

Educația creștină din familie lasă câteodată de dorit, ei neavând-o nici pe aceasta, nici exemplul vreunui creștin practicant. Înainte de a apela la vrăjitoare, apelează, uneori, la biserică, fără a se învrednici de vreun rezultat pozitiv. Însă aici nu li se spune întotdeauna că, pentru a primi ajutorul lui Dumnezeu, trebuie să-și schimbe viața, să se lase de păcate, să I se roage lui Dumnezeu, să participe la Sfânta Liturghie și la Sfintele Taine, să devină creștini practicanți.

Foto: Felix Săteanu - Ioana Zubașcu, Șieu, 2003

Feri-mă, Doamne, de prieteni
Că de dușmani mă feresc eu.

Acestea sunt motivele pentru care (paradoxal) unii creștini sunt puși în situația de a învăța de la magicieni comportarea creștinească, măcar în formele ei. Postul, înfrânarea, cuminecarea, credința, rugăciunile și acatistele pentru rezolvarea problemelor sunt numai câteva dintre condițiile impuse pentru reușita vrăjilor și a descântecelor.

Legat de post și înfrânare, menționăm că aceste condiții trebuie îndeplinite atât de practicanți, cât și de "pacienți". Astfel, unii recomandă postul de 9 marți, pentru a beneficia de ajutorul Sfântului Antonie de Padova. Alții spun că e bine să postești 9 vineri la rând, sau o săptămână, pentru îndeplinirea dorințelor. Alții recomandă postul în vremea desfășurării ritualului, de la câteva zile până la câteva săptămâni, tot în vederea sporirii eficienței acestuia. Chiar și practicanții, între interdicțiile pe care le au, o numără și pe aceea a postului, fără de care se spune că tot răul s-ar întoarce împotriva descântătoarei, mai ales atunci când aceasta performează un ritual de desfacere a vrăjilor.

În lumea magiei, postul și înfrânarea sunt socotite drept practici protectoare împotriva lucrării duhurilor rele și mijloace care atrag nu numai eficiența ritualului, ci și ajutorul Maicii Domnului și al lui Dumnezeu, în vederea realizării celor două scopuri anterioare.

În ce privește înfrânarea, este cunoscut că descântătoarea este preferabil să fie o femeie "iertată", bătrână sau văduvă, sau măcar să se abțină de la împreunarea trupeză în ziua desfășurării ritualului, sau în anumite zile din săptămână (de obicei miercuria, vinerea și duminica) pe care, de obicei, le folosește pentru performarea descântecelor, dezlegărilor etc. Aceeași înfrânare, în anumite zile sau pentru o perioadă, li se cere și "pacienților", cu scopurile arătate mai sus.

O altă interdicție "ascetică" ar fi tăcerea, care se impune atunci când descântătoarea sau "pacientul" merg să adune buruienile de leac, să aducă apa ne-ncepută, să meargă la un anumit loc (fântână, pădure, haltă, răscruce, etc.) cu scopul de a duce acolo anumite obiecte magice, ca semn al vindecării și al ducerii răului de la el sau către cel care i l-a trimis.

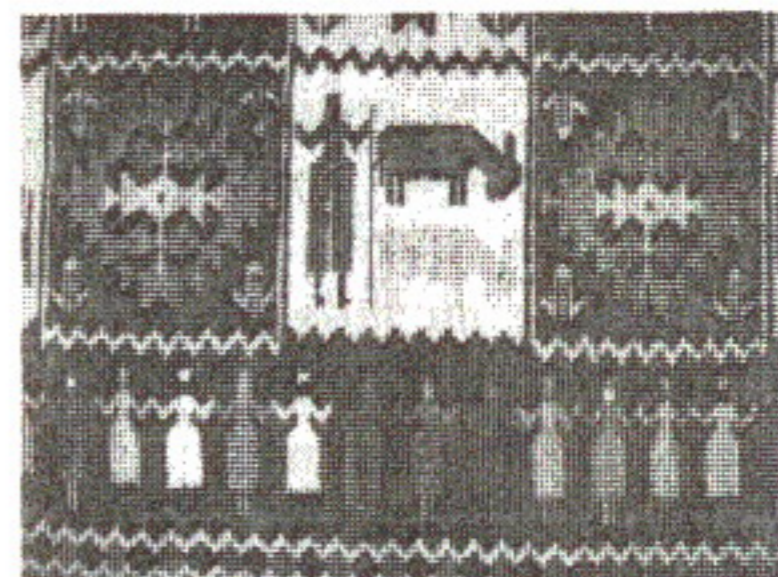
Aceste interdicții "creștine", care sunt prezente și în desfășurarea ritualurilor magice, fac dovada că, pe tărâmul magiei, cum spunea și Lucian Blaga, nu se face diferența netă între magie și religie, nu se opune magia religiei, ci se încearcă o "conciliere", din care magia își însușește unele dintre formele religiei, căpătând astfel prestigiu, legitimare în fața oamenilor, bunăvoință și chiar "sfințenie", capabilă să creeze în mintea unor oameni confuzie între cele două domenii și să-i facă să ia ritualul magic drept practică religioasă. Aceste acte, creștine în sine, sunt practicate numai formal în magie, unde nu aduc roadele cele după Dumnezeu cerute de Biserică.

Cu toate aceste dezavantaje, am observat pe teren că, uneori, aceste practici au meritul de a-i face pe unii oameni să pună început de viață creștină, să-și cunoască și să-și mărturisească păcatele, să ia primul contact cu biserica. Scopul pentru care fac toate acestea este însă unul rău. Ei rămân, multă vreme, dependenți mental și sufletește de descântătoarea care i-a trimis, fără deschidere duhovnicească față de adevăratul creștinism, slujind și lui Dumnezeu și diavolului, în același timp. De aceea nu doresc sau nu reușesc să-și schimbe viața, mențin o gândire fetișizantă asupra lumii, sporesc în mândrie și în lepădarea de Hristos.

În fine, mergând pe la biserici și practicând înfrânarea (nebunească, de cele mai multe ori, fără măsură), cu scopul de a-și îndeplini o anumită dorință, ajung să creadă că numai osteneala lor formală le deschide porțile cerului, forțându-L pe Dumnezeu să îi ajute, că vrăjitoarea chiar are puteri dumnezeiești, de vreme ce le-a îndeplinit dorința. De aceea, încep să se considere vrednici de a primi și alte lucruri, după măsura drăcească a înfrânării lor, chiar vedenii și descoperiri dumnezeiești. De aceea, mulți dintre ei ajung la înșelare, luând ceea ce diavolul le nălucește drept lumină și descoperire dumnezeiască.

Există însă și cazuri în care mila lui Dumnezeu se îndură de neștiința lor și îi ajută, prin intermediul preoților mai buni sau al credincioșilor, sau prin necazuri mai mari, să cunoască adevărul și să se lepede de rătăcirile lor.

(Continuare în nr. următor)

S-o-ntâlnit cu-o fată mare:

- Bună ziua, fată mare!
- Mulțumesc sfinției tale.
- Dă-mi guriță de-o gustare.
- Părinte, sfinția ta,

Eu guriță nu ți-o da,
Mințile ți le-oi fura
Și-i păcat de dumneata
Dacă te-oi scoate din minte
Că ești om în cele sfinte.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus,
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1726.

De înstrăinare, de supărare, de urât

Nu știu ce inimă am,
Parcă-ar și de bolovan,
Parcă-i făcută din piatră -
Nu plesnește niciodată
Și mă scoală de pe somn
Și mă-ntreabă: dorm, nu dorm
Și de cine mi-i mai dor.
Eu i-am spus inimii mele:
De nimnică nu mi-i dor
Numa de moarte să mor,
Pământu să-mi sie frate
Dacă n-am noroc, nici parte.
Arde-mi inimioara-n foc
Dacă văd că n-am noroc,
Arde în foc jumătate
Dacă n-am noroc, nici parte.
Inimioară, cum ți-a și
La lume nu povesti,
Ieși în drum și prinde-a rade
Și la lume nu te vinde
Să faci părere de bine
La oameni mai răi ca mine.

Colecția DUMITRU IUGA, Săliștea de Sus,
De la Anuța Iuga, 58 ani, 1969

1727.

N-are Dumnezeu pe nime
Om scârdit ca și pe mine,
N-are Dumnezeu în sat
Om ca mine supărat.
- Inimă supărăcioasă,
Ce ți-aș da să sii voioasă?
- Să-mi dai binele lumii
Cum am fost în veci n-oi si,
Să-mi dai binele din țară

De pe câmp cunoști o floare, Ciocârlia după cânt
Aurul după culoare, Și omul după cuvânt.